

Де ж глобальний опір?

Бездумні мита Трампа дали світу шанс заявити про себе, але мало хто прийняв цей виклик. Ще не пізно показати впевненість у собі.

Критики Америки завжди представляли її егоїстичною країною, яка зловживає своєю вагою і мало дбає про благополуччя інших країн. Але торгова політика президента Дональда Трампа настільки помилкова, хаотична і саморуйнівна, що навіть найкарикатурніший з цих описів виглядає приємним. Втім, дивним чином торгіві безрозсудні дії Трампа оголили недоліки інших країн, яким довелося задуматися про те, що відповідними кроками вони можуть продемонструвати свої наміри і потенціал.

Кажуть, що справжній характер людини розкривається під час труднощів. Те ж саме можна сказати про країни та їхні політичні системи. Лобова атака Трампа на світову економіку стала шоком для всіх, але при цьому вона дала Європі, Китаю та середнім державам шанс заявити, ким вони є і що вони захищають. Це було запрошення сформулювати концепцію нового світового порядку, який дозволив би впоратися з дисбалансами, нерівністю і нестабільністю старого порядку і – на краще чи гірше – не був би залежний від керівництва якоїсь однієї могутньої країни. Мало хто прийняв кинутий виклик.

І, напевно, найбільшим розчаруванням у цьому сенсі став Євросоюз. За паритетом купівельної спроможності ЄС майже не поступається США: на частку ЄС припадає 14,1 відсотка світової економіки; у США ця частка дорівнює 14,8 відсотка; у Китаю – 19,7 відсотка. Крім того, незважаючи на новітній підйом ультраправих сил, більшість європейських країн уникли скочування в авторитаризм. Будучи об'єднанням демократичних національних держав, чії геополітичні амбіції не загрожують іншим, Європа володіє і силою, і моральним авторитетом для глобального лідерства. Але вона почала вагатися, а потім підкорилася вимогам Трампа.

Амбіції Європи завжди відрізнялися певною вузькістю, але є сумніви, що, програвши перед Трампом, вона зуміла захистити навіть свої безпосередні інтереси. Липнева угода з рукостисканнями

між Трампом і головою Єврокомісії Урсулою фон дер Ляйен зберігає мито 50 відсотків на європейський експорт сталі та алюмінію, вводить мито 15 відсотків на більшість інших експортних товарів, зобов'язує Європу імпортувати сміховинно величезну кількість енергоносіїв із США. Дуже рідко структурні слабкості Євросоюзу, що представляє собою конфедерацію країн без колективного почуття ідентичності, проявлялися настільки яскраво.

*Деструктивна зовнішня
політика Трампа
допомагає Китаю
розширювати вплив і
зміцнювати авторитет
як надійного партнера
країн, що розвиваються*

Китай веде більш жорстку гру, агресивно відповідаючи Америці власними митами та обмеженнями експорту критично важливих мінералів. Мстива, деструктивна зовнішня політика Трампа допомагає Китаю розширювати вплив і зміцнювати авторитет як надійного партнера країн, що розвиваються. Втім, китайське керівництво також не змогло сформулювати практичну модель постнеоліберального глобального економічного порядку. Зокрема, Китай не виявляє особливого інтересу до усунення двох глобальних дисбалансів, які він створив величезним профіцитом у зовнішній торгівлі та надлишком внутрішніх заощаджень у порівнянні з інвестиціями.

Тим часом малі країни і середні держави переважно поводяться тихо, укладаючи незалежно одна від одної угоди з Трампом і сподіваючись обмежити збитки для своєї економіки. Винятком стала Бразилія. Її президент, Луїс Інасіу Лула да Сілва, став рідкісним прикладом лідера, який відмовився падати ниць перед Трампом. Незважаючи на каральне мито 50 відсотків і особисті нападки, він гордо захищає суверенітет своєї країни, її демократію і незалежну судову систему. Як зазначає газета New York Times, «мабуть, жоден світовий лідер не кидав президенту Трампу настільки рішучий виклик, як пан Лула».

*Президент Бразилії став
рідкісним прикладом
лідера, який відмовився
падати ниць перед
Трампом*

У світі гостро бракує таких лідерів. Як зазначає політолог Пратап Бхану Мехта, в Індії багато представників ділової та політичної еліти шукають способи задобрити Трампа. Але Мехта вважає, що вони помиляються в розумінні Трампа і світу, який він створює. У будь-який інший період новітньої історії поведінку адміністрації Трампа відразу б назвали тим, чим вона є: це імперіалізм – простий і бездомішковий.

Імперіалізму завжди треба протистояти, а не потурати йому. Для цього потрібні сила і цілеспрямованість. Так, Америка дуже довго тримала в своїх руках кермо влади світовою економікою. Долар має міцні позиції, а ринок США має унікальне значення. Але всі ці переваги вже не такі сильні, як раніше. Всупереч політичній логіці і законам економічного тяжіння, країна, яка контролює лише 15 відсотків світової економіки (за паритетом купівельної спроможності), диктує правила гри всім іншим. Так, решта світу, як і раніше, розколота, але всі країни колективно, звичайно, зацікавлені в тому, щоб дати відсіч імперіалізму Трампа, тобто в тому, щоб об'єднатися для опору його вимогам.

*Якщо Трамп «виграє»,
причина буде в тому, що
інші економічно великі
країни не змогли (або не
захотіли)
сформулювати
альтернативні правила
світової економіки*

Пошук спільної *мети* – це, напевно, найважче завдання. Якщо Трамп «виграє», причина буде в тому, що інші економічно великі країни не змогли (або не захотіли) сформулювати альтернативні правила світової економіки. Сумувати за традиційним мультилатералізмом і глобальним співробітництвом (як це роблять багато жертв гніву Трампа) марно. Це просто сигнал слабкості.

Світу потрібні нові ідеї та принципи, що дозволяють уникнути нестабільності та нерівності гіперглобалізації, а також деструктивних наслідків політики за принципом «зруйнуй свого сусіда».

Нереалістично очікувати нової Бреттон-Вудської угоди. Однак середні держави і країни з великою економікою ще можуть виробити ці принципи, впроваджуючи їх на практиці у власній політиці. Дії Трампа стали дзеркалом для інших. Більшість повинна усвідомити, що їхнє відображення – не найприємніше видовище. На щастя, цю уявну безпорадність створили вони самі. Ще не пізно показати впевненість у собі і перестати принижуватися.

(c) Project Syndicate 2025

Дані Родрік

Д-р Дані Родрік (Dani Rodrik) – професор міжнародної політекономії в Школі управління Гарвардського університету ім. Джона Ф. Кеннеді, є автором книги *Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy*.

